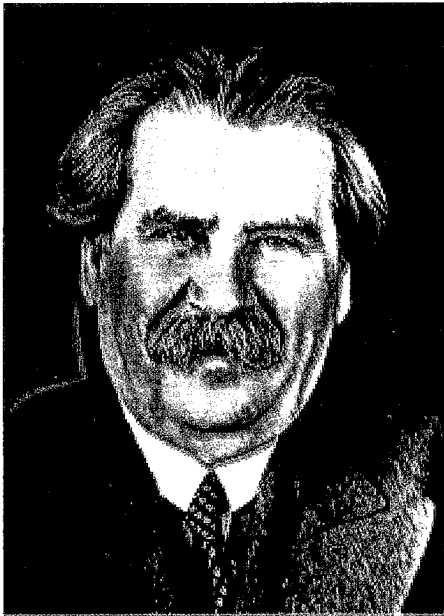

Jelige: Isaák Géza unokaöccse

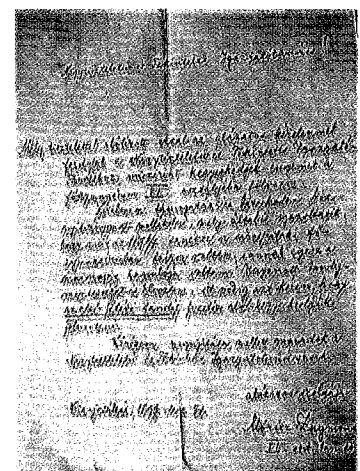
Móricz Zsigmond

kisújszállási évei

Kisújszállás, 2014

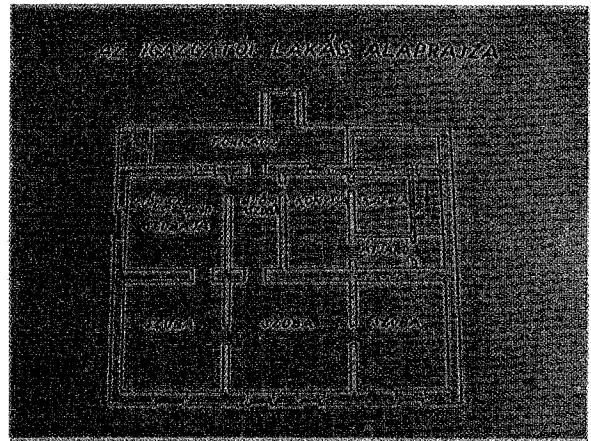
A Nyugat első nemzedékének egyik tagja, a 20. századi realista prózairodalom legismertebb alakja 1879. július 2-án született egy háromszáz fős kis faluban, a Szatmár megyei, magyar-ukrán határ mentén elhelyezkedő Tiszacsécsén. Mórícz Zsigmond íróként, újságíróként és szerkesztőként vált közismert személlyé hazánkban, kinek tehetségét Osvát Ernő, a Nyugat című folyóirat szerkesztője fedezte fel. Mórícz Bálint egy fölfelé törekvő kisparasztként vette feleségül a pap leányát, a művelt Pallagi Erzsébetet. Ezen szokatlan házasság első gyermeke volt Mórícz Zsigmond, aki hét testvérével együtt szegénységben nevelkedett. Akkoriban a milliós gyerekseregből csupán néhányuknak jutott hely a középiskolákban, azok közül is főleg a felsőbb réteg csemetéinek. Éppen ezért volt nagy szó, hogy egy szegény gyermek gimnáziumba járjon, ám az édesanya ragaszkodott minden gyermekük taníttatásához. „*És nagyanyám igenis ezt akarta. Hogy az ő mindenkinél különb fiai mindenkinek fölibe kerüljenek. Nem nyúzó ügyvédet akart és nem komisz jegyzőt, de kiváló, derék, csupa jószág fiakat, akik majd megszelídítik ezt a cudar világot – s így állnak bosszút, amiért őt embertársai letéperték a pária-sorba.*” (Mórícz Virág: Apám regénye című műből.) Az embertelen nyomor miatt az édesapa mindennel megpróbálkozott, hogy a család számára szükséges pénzt előteremtse. Ennek köszönhetően került a legidősebb fiú először a debreceni református kollégiumba, majd a negyedik évet már Sárospatakon járta, hogy közel legyen családjához, akik erre a településre költöztek. Itt sem töltött hosszú időt, hiszen hatodikos korában félévkor három tantárgyból (német, számtan, latin) is elégtelent kapott. Ekkor töltötte náluk a karácsonyt anyai nagybátyja, Pallagi Gyula. A segítőkész fizika és matematika szakos tanár nemcsak a természettudományok, hanem a nyelvek területén is igen tehetséges volt. Folyékonyan beszélt németül, angolul és franciául. Műveltsége nem ismert határokat, tudása irigylésre méltónak bizonyult. 1896-ban választották meg a kisújszállási főgimnázium ideiglenes igazgatójának, ahol az intézmény érdekében minőségi oktatást, tanítási órákon kívüli elfoglaltságokat (színjátszás, önképzőkör, nyelvtanulás, sport) biztosított a diákok számára. Ő volt az, aki magas színvonalra emelte iskolánkat, és

Kérelme az igazgatótanácshoz

mindent megtett annak érdekében, hogy a tanítványokat becsületes életre, igaz ismeretekre, hazaszeretetre, hitre buzdítsa. Ebbe a szabad szellemű mezővárosba hozta el unokaöccsét, miután „levizsgáztatta” a szükséges tárgyakból. A pataki osztályzatai ellenére meg volt elégedve a fiú teljesítményével.

Móricz csalódásként élte meg az első napokat, és nívósüllyedésnek érezte a két híres kollégium után egy alföldi kisvárosban való taníttatását. Itt egy kedves, villaszerű, modern épületben élt együtt nagybátyjával és nagyanyjával. Öt lépcső vezetett fel a lakásba, amely az iskola udvarára épült, direkt az aktuális igazgató számára. A három, utca frontjára néző szoba közül a középső volt az

ebédlő, ahol rendszerint pontosan délben ebédeltek és nyolc után ültek le vacsorázni együtt, mind a hárman. Így, étkezések közben rengetegszer volt szó a napi gondokról és az ország dolgairól. Az igazgató szeretett unokaöccsével beszélgetni, mert igaz, szűkszavú ifjú volt, de egész programokat lehetett kifejteni előtte, hiszen koránál magasabb érdeklődésű és értelmes fiúnak bizonyult. Ezek a beszélgetések gyakran a kályha melletti kanapén szivarozás közben zajlottak, bár a fiatal Móricz nem dohányzott. Kipróbálta ugyan, de nem nyerte el tetszését annak íze. Nagybátyját, anyjának elegáns testvérét (kit még a város polgármestere is elismert), példaképét megbabonázva hallgatta ezen alkalmakkor. A következőképpen vélekedett róla: „Szép, kissé ritkás és kissé vörhenyes szakálla volt, amit nagyon ápolt, és ami tekintélyt adott neki. Nagyon kedves ember is volt, rendkívül nyugodt, s a szemöldöke közt oly két szigorú vonás, hogy aki még nem ismerte, az félt is tőle, pedig tele volt humorral, kedvességgel, s olyan nagyszerű fölénnyel, ami azonnal mindenkivel szemben az első helyre emelte. Volt egy különös szemöldök-mozdulata, oly magasra nyílt a szeme, mint egy feltárt kapu, s ilyenkor a csodálkozás, és a jóakarát szokott egyszerre kiomlani a szemeiből.” (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.)

Móricz az igazgatói lakásban saját szobával rendelkezett, ahol nyugodt körülmények között tudott olvasni és készülni az órákra. Könyvmolyként lehetőséget kapott arra, hogy a tanári könyvtárba szabad bejárása legyen, hiszen egy éjszaka alatt végzett is egy általa érdekesnek gondolt olvasmánnyal. Az 1896-97. tanévben a VI. osztályhoz csatlakozott félévkor, amelynek osztályfőnöke a német szakos Stromp József volt. Ebben az intézményben

A Mórícz család Sárospatakon 1897-ben

először a történelemtanárral ismerkedett meg, aki meg is kérdezte tőle, hogy hányas osztályzata volt ebből a tárgyból. Szerencséjére Patakon ez az egyetlen osztályzata jeles volt, így innentől kezdve mindenki (osztálytársai és tanárai egyaránt) elfogadta jeles diákként. A magyar irodalom rejtelseibe a rokonszenves Szeremley Barna vezette

be, aki a későbbiekben (rögtön Pallagi Gyula után) iskolánk igazgatója lett. Hamar rájött arra, hogy ez a tanár hasonló életet él, mint nagybátyja. Ugyanolyan magányos, tudós hajlamú, fiatal, ki az életét az iskola és a könyvek között tölti el, mint Pallagi Gyula, aki heti három órában tanította a matematikát unokaöccsének. Sajnálta, hogy nagybátyja beletemetkezett a munkába, és hogy teljesen elzárkózott a társadalom elől. Tanév végén a 26 tanuló közül a negyedik legjobbnak bizonyult Mórícz. Bizonyítványa tele volt egyessel (ekkor ez volt a jeles osztályzat), egyetlen kettese volt, mégpedig görög nyelvből.

Hetedik évfolyamba lépve Kiss Tamás természettan tanár vette át őket, új osztályfőnökként. Mórícz teljesítménye csökkent ebben az évben, hiszen figyelme másra terelődött. Egyre több időt töltött könyvek olvasásával, és az írás is jobban foglalkoztatta, mint korábban. Ekkor kezdte el írni Sertorius, a spanyol rabszolgavezér tragédiáját, amelyet a Mészáros-féle pályázatra szánt. Hogy időben készen legyen a családi tragédia alapján születendő pályaművével, gyakran maradt fent éjfélig. Tragédiájában megmutatja, óriási tévhit az a közfelfogás, hogy a haza csak a gazdagoké és a hatalmasoké. A haza mindenkié. Nappal nem nagyon tudott dolgozni munkáján, mivel nagybátyja és nagyanyja elől is gondosan titkolta, mire készül. Többek között azért is csak hat tantárgyból szerezte meg a jeles osztályzatot (magyar nyelv, földrajz, ének, testnevelés, magaviselet és természettan), mert csatlakozott az ígéretes Arany János önképzőkörhöz, melynek alakuló gyűlésén részt is vett 1897. szeptember 19-én. „*A kör működésének tárgyát különféle tudománykörökből vett dolgozatok, leírások, classicus és modern nyelvekből való fordítások, önálló elbeszélések, karczolatok és többféle faju költemények képezték.*” (1897-98-as értesítő.) Az önképzőkör 97 tagja a figyelem és a gyakorlás tárgyaként ezen dolgozatok, leírások előadását és bírálását tartották. Az évben az alakuló- és záróülésem kívül 22 rendes gyűlést tartottak azok a személyek, akik szavalataikkal és felolvasásaikkal részt vettek az iskolai ünnepélyeken. Őt

nyolcadik osztályos tanuló mellett Móricz Zsigmond volt az egyetlen alsóbb éves, aki részt vett az október 6-i, a március 15-i, a reformáció tiszteletére tartott és az évzáró rendezvényen. A körnek az évi pályázataira beérkezett 14 pályamű közül Móricz Zsigmondé is a nyertesek között szerepelt, aki 10 koronát nyert a „Berzsenyi, mint hazafias költő” című irodalmi-történeti értekezésével, és félépítványdíjjal jutalmazták az „Április” című természetből vett rajzával. Ezen felül 40 ft-ot kapott a Lovassy-Szakál alapítványtól, amelyet Lovassy Miklós emlékére alapítottak azon két diák támogatására, akik a gimnázium legjobb erkölcsű és legalább közepes osztályzatú református vallású tanulói. Ezen kívül fél tandíjmentességben részesült ebben a tanévben. Így mondhatjuk, hogy igen eredményes évet zárt, mindamellelt, hogy a tanulásban is helytállt.

Az utolsó esztendő, amelyet iskolánk falai között egészen tandíjmentesen töltött Móricz Zsigmond, 1898. szeptember 8-án vette kezdetét, és egészen 1899. június 18-ig tartott. Ebben az évben a tekintélyes, de a diákok számára közömbös történelem szakos Karácson Béla tanár úr kezébe került a 27 fős osztály. Hogy miért váltakozott évente az osztályfőnök személye, arra a Forr a bor című regényéből kapunk magyarázatot: *„Az osztályfőnök. Furcsa volt, hogy minden évben változott az osztályfőnök. Az ötödik és hatodikban a történelemtanár volt az osztály főnöke. Ez lemondott, mert nem bírta ezt a különösen vad társaságot. Akkor a latintanárnak adták az osztályt, de az is lemondott róluk s kért egy első osztályt, hogy azt nevelhesse. Most senki sem akarta őket vállalni, így az ártatlan és szelíd irodalomtörténettanárra maradtak, aki elég tekintélyes és elég közömbös volt, hogy ezt az utolsó évet a keze alatt tölthessék.”* Osztálytermük a földszinten volt, mégpedig a folyosó jobb oldalán, annak is a legeslegvégén, ahol egy ajtó nyílik az udvarra. Móriczot a tantárgyak közül még mindig a történelem érdekelte, ellenben a görög nyelvvel. Itt a tanár volt visszataszító, aki minden alkalmat megragadott, hogy viccekkel és alpári csúfolódásokkal szórakoztassa magát, megalázva diákjait. A vallására sem tartozott a kedvencek közé, igazi szenvedésként élték meg a Barla Jenő által tartott unalmas órákat. Pályázatom alanya legtöbbször az első padban ült a kevésbé beszédes, ártatlan Szeremley Gyulával, az irodalomtanár öccsével, aki még a légynek sem tudott ártani. Mint az igazgató öccse, Móricz különvált diáktársaitól. Volt, hogy azzal gyanúsították, csak azért jeles tanuló, mert a nagybátyja az intézmény vezetője. pedig soha semmiféle protekciót nem volt hajlandó igénybe venni. Nem keveredett diákbotrányokba, se diákbarátságokba. Egyetlen barátja volt az osztályából. *„Mert előtte a barátság azt jelentette, hogy semmi titkot nem tartani. A barátság fokát nála meg lehetett abból ismerni, hogy kivel mennyire volt bizalmas. Akit*

szeretett, az előtt igyekezett úgy kitárni a lelkét, mint önmaga előtt. Jobban, mert koncentrált a figyelmét arra, hogy tökéletesen megmutassa magát. Ahogy az író az írásban lelkének legféltettebb titkait bogyozza ki, úgy ő a barátja előtt pirulás nélkül még azt is kötelességének tartotta megmondani, amit pedig szégyellni szokott az ember.” (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.)

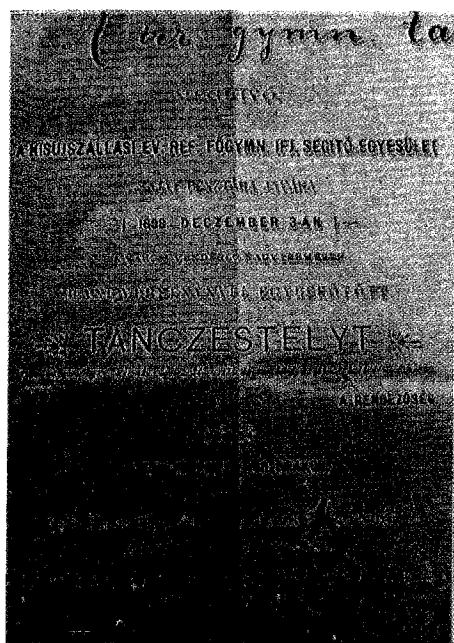
Móricz a két és fél év alatt egyszer sem tartotta magát az osztály tagjának, sohasem értette, mi köze van osztálytársaihoz. Érettebbnek érezte magát társainál, az emberiség legnagyobb kérdései foglalkoztatták. Vitázni szeretett volna, ám erre nem talált alkalmas partnert. Szünetekben rendszeresen szemtanúja volt kisebb-nagyobb összezőrrenéseknek, és a hangoskodás miatt az anyag átnézésére sem tudott koncentrálni. Szégyellte, hogy társai milyen alpári módon képesek beszélgetni egymással. Titkon vágyott társaságukra, azonban elutasította az erkölcstelenséget, így kerülte őket. Diákévei alatt sohasem súgott, és ha nem készült a dolgozatra, akkor pedig nem fogadta el a segítséget. *„Inkább akart maga erejéből megbukni, mint a más segítségével átcsúszni.”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.) Egyszer sem nézett bele más dolgozatába, de a magáét sem adta oda senkinek sem, megírni más helyett a dolgozatot pedig végképp nem vállalta. Nem irigységből, hanem mert azt tartotta, az egyénnek egyedül is kell boldogulnia. Többek között ezért is állt mindig szemben az osztállyal, és ezért nem tett szert népszerűsége. Mindig többre becsülte a maga akarátát másokénál. Volt önálló véleménye.

Az utolsó évben rendkívüli tárgyként a francia nyelvet vette fel Móricz, melyben a 24 diák közül a három haladó egyike volt, és jeles osztályzatot kapott az éves anyagból. A lányok iránt is egyre nagyobb érdeklődést mutatott. Gyakran járt sétálni délutánonként a városban (bár csak szökve ment el, hiszen nem szerette, ha nagybátyja vagy nagyanyja megkérdezte, hová megy), főleg a főutcára és környékére, de megesett, hogy egészen a határig vitte a lába, ahol teleszívhatta tüdejét az alföld hűvös levegőjével. Itt szabadon fantáziálhatott, ábrándozhatott, képzelődhetett, és láthatta magát híres, ünnepest íróként. Sűrűn ellátogatott ahhoz a házhoz is, ahol nagybátyja lakott azelőtt, mielőtt igazgatónak választották. Nagy kedvvel járt oda, hiszen az öreg parasztház biztonságot nyújtott neki, és mindig örömmel fogadták a tulajdonosok. Azt is szívesen nézte,

Pallagi Gyula és édesanyja, Nyilas Katalin

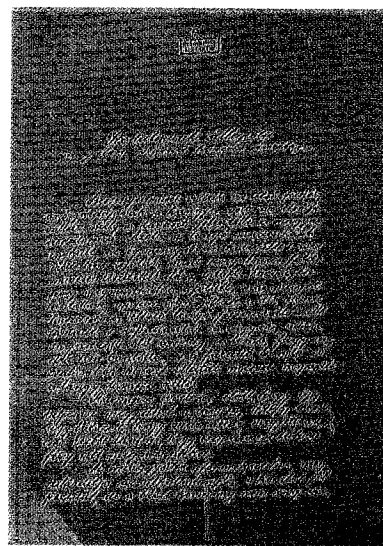
ahogy a piacnál lévő ártézi kúthoz kijárnak a lányok vízért. Nem szólította meg őket, hiszen ahhoz nem volt bátorsága, de alakjuk, formájuk és mozdulataik mégis forralták vérért. Szerelmbe is esett a gimnáziumi évek alatt (hiszen akkor ki ne lenne szerelmes) egy városi lányba, akinek külön tartott franciaórákat. Ebben az évben is bíráló bizottsági tagja volt az „Arany János önképzőkör”-nek, amely az előző évhez képest bővült önálló szépirodalmi művek (költői és prózai) szóbeli és írásba foglalt bírálataival, szavallataival, szabad előadásaival. Szeremley Barna vezetése alatt említésre méltó a diáktagoknak a komoly tárgyú értekezések iránt fokozódó munkakedve. Egyre több rendezvényen bizonyíthatták az irodalomhoz való kötődésüket. Tudásukkal, tehetségükkel a zenekör estéjén és az ifjúsági segélyegylet hangversenyén is elkápráztathatták a közönséget. A meghirdetett kilenc pályázat közül az „Arany János jelleme Epilógus cz. költeménye tükrében” című értekezésre kitűzött 10 koronát dolgozatom alanya nyerte. Ám sikere ellenére rettenetesnek tartotta az Önképzőkört. *„Az ember bemegy a gyűlésre, de az nem gyűlés, hanem fölösleges magyar óra. A tanár úr ott ül a katedrán és éppen úgy viseli magát, mint órán. Magyaráz és előad és az a rossz szavallás, amit mi ott csinálunk és azok a kétségbeejtő dadogások a bírálatban...”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.) Ő szabad kezet szeretett volna kapni a gyűlések lebonyolításában. Úgy izzott benne az önállósági vágy, mint senki másban diáktársai közül. Ezen felül az Ifjúsági segítő-egyesület 1898. szeptember 25-én megrendezett alakuló ülésén egyhangúlag elnöknek választották Móricz Zsigmondot. Titkon nagyon boldog volt, ez önbizalmat adott neki, és az érzés, hogy vezérként tisztelték, még jobban buzdította különböző programok kidolgozására. Ezen egylet teljesen más volt, mint az Önképzőkör. *„Az Önképzőkör a szellemi életet kívánja kifejleszteni önökben. Ez az egyesület egy sokkal prózaibb, de szükséges emberi érzést kíván megalapozni az ifjú lélekben: a segélyezés gondolatát.”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.) Az osztályból Fischer Bélát és Horváth Kálmánt vette maga mellé bizottsági tagnak, hiszen bennük látott lelkesedést, és tudta, hogy ők a segítségére lehetnek. Sok fejtörést okozott számára, hogy honnan szerezhetnének pénzt az egyesület javára, de végül megoldódott a probléma. *„Bevételek: 1898. november 28 Zilahi Gyula úr (Nemzeti Színház tagja) részben az egyesület javára rendezett estélyen 11 forint és 20 kr. gyűlt össze. Az 1898. december 3-án tartott báltáncestély jövedelme 69 forint 82 kr. Nagykunsági ifjak budapesti asztaltársaságának adománya 25 forint. Nagy Géza nyolcadik osztályos tanuló felajánlása 2 forint. És még további adományokból gyűlt össze az 1898-99-es tanévre 457 forint 30 kr.”* (1898-99. évi Értesítő.) A december 3-án rendezett táncestélyen a város egy emberként támogatta a szegény gimnáziumi ifjúságot. Az összegyűjtött összeget a következőkre költötték. Hét tanulónak ruházati

segélyként szolgált, kilenc tanulónak tandíjmentességre összesen 60 forintot fordítottak, továbbá könyv beszerzésére és kötésére is költöttek az összegyűjtött pénzből a sok apróság mellett. Az egyesület segélykönyvtára több mint a duplájára gyarapodott, amelyből 60 tanuló ingyenes használatra volt jogosult. Ezen az estélyen Móricz Zsigmond szavalatával elkápráztatta a közönséget. Előadása közben magabiztos volt, a hangjában izgalmat nem lehetett felfedezni. A büszke nagybácsi éppen ezért a jól végzett munkáért ajándékozta az elnök számára azt a szobát, amelyet ő már régen kinézett magának, hogy nyugodt körülmények között olvashasson és írhasa

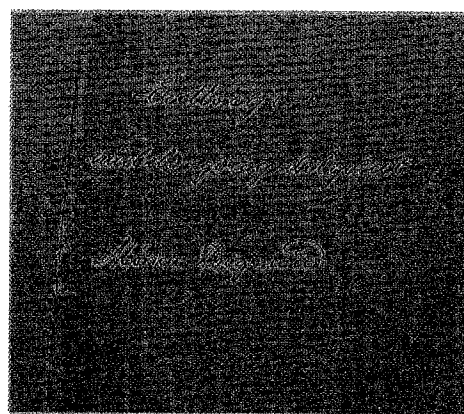
novelláit, balladáit és a pályázatait. Keskeny szoba volt, egy íróasztalon, szekrényen és hat széken kívül más nem is volt benne, ám különösen jó érzést adott neki a kopár, rideg szoba.

Móricz az utolsó tanév során két dologtól rettegett nagyon: elveszíti tandíjmentességét, és hogy nem tud a tanulásra koncentrálni. Nyolcadikosként a harmadik legjobb tanulónak bizonyult Rázsó Géza mellett a bizonyítvány alapján. Mindösszesen görög és német nyelvből kapott kettes osztályzatot, a többiből jeles volt. Az évkönyv szerint jó magaviseletű társaságnak számított a májusban érettségiző osztály. A matúrához, azaz az érettségihez vezető utat egy létrához hasonlította az író: *„Csakugyan, az iskola ennyi és semmi több. Valami titokzatos létra, amelyen a fiúk egyre feljebb eső ágakra jutnak fel.”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor című regényéből.) Szerinte az érettségi célja az önálló gondolkodás bebizonyítása. A regény szerint, míg társai az érettségi dolgozatok idő előtti megismerésével voltak elfoglalva, ő addig szobájában magányosan készült az írásbeli feladatokra. A magyar nyelv és irodalom dolgozatnak 25-én reggel, negyed kilenckor kezdtek neki. Összesen három témában kellett helytállniuk az 1899-ben érettségiző fiataloknak. Az első „Irodalmunk állapota a jelen század huszas éveiben”, második „Magyarország alkotmánya 1845. előtt és után (a rendi alkotmány és a 48-ki törvények összehasonlító ismertetése) történeti értekezés” és végül „A hó és halmazállapot viszonyáról. Fizikai értekezés” volt. Ezen

Irodalmunk állapota a jelen század huszas éveiben

dolgozat írása közben, mindössze három percre hagyta el a termet és beadásának ideje 12:50 perc volt. Esszéit Szeremley Barna javította, aki a jelesre értékelt dolgozatáról a következőképpen vélekedett: *„Ha kerül is benne egy kis (?) általában véve szép és szerkezetében is sikerült dolgozat, kár, hogy Katonát meg sem említi”* Másnap latin nyelvből bizonyíthattak a szorgalmas diákok. A körülbelül 30 soros „A kormányforma megváltoztatása” című magyar szöveg latinra való fordításának 7:40 perckor kezdhettek neki. Majd’ öt órán keresztül küzdött azért, hogy minél jobb érdemjegyet szerezzen az amúgy is nehéz tárgyból. Az utolsóként beadott fordítását kettes (jó) osztályzatra értékelte Barcza József tanár úr. Harmadik napon a Soós József tanár úr által tanított tárgyból, görög nyelvből kellett magyarra fordítaniuk egy szöveget. Csak hármas osztályzatot kapott rá, mivel *„Kissé nehezen indul s több félreértés található benne, de a szöveget jó részben megérti s néhol elég jól is fordít. A görög szöveget gondosabban írhatta volna, a névelők használata hibás.”* (Soós József értékelése.) A negyedik megmérettetésre május 29-én került sor, amely a német nyelv volt. Mintegy 30 írott sort kellett magyarról németre fordítaniuk „Heine és Petőfi” címmel. Ezen dolgozatát is

csak közepes osztályzattal jutalmazták, hiszen Dingha Sándor jócskán talált benne mondattani és helyesírási hibákat. Az írásbeli feladatok közül a mennyiségtan volt az utolsó, amely állt egy számtani (a) és egy mértani (b) részből. Ezt a feladatsort nagybátyja, Pallagi Gyula értékelte a következőképpen: *„Mind kettő példát elvileg helyesen fogja föl, sok önállóság van benne, de egy pár (?) eredményeket.”* Ebből a tárgyból kettesre vizsgázott. A szóbeli vizsgákat Döczi Imre gymn. felügyelő elnöklete alatt tartották meg dr. Székely György sárospataki akadémiai ny. r. tanár, kormányképviselő jelenlétében. A 26 tanuló közül nyolc jól érett, tizenkettő egyszerűen érett diák került ki az iskolából, öt növendék két hónapra visszavetettet és egy tanuló egész évre visszavetettet kapott az 1898-99. évi Értesítő szerint.

Móricz Zsigmond ekkorra lett tisztában azzal, hogy író szeretne lenni, hiszen íróként nem tud kárt tenni az emberekben, míg egy orvos könnyen félreismerhet egy betegséget, vagy egy mérnök által tervezett épület összedőlhet. *„Mindig az volt az érzése, hogy az író az egész emberiség munkása, és az író minden szava nemcsak a saját népének szól, hanem a világ minden népének. ... Érzése az volt, hogy az író a nemzet vezére, ő adja a gondolatokat; mi után menjen a nemzet, ha nem az író jelszavai után?”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor című

regényéből.) Továbbá a Kisújszálláson töltött két és fél évben nyílt ki előtte a társadalom. Osztálytársait figyelve (mivel nagyon jó megfigyelő volt, és mindenkiről volt saját véleménye) rájött arra, míg a szegény küzd, és mindent megtenne azért, hogy a jövőben jobb élete legyen, addig a gazdag csak lebzsel és henyél. Tétlen emberekkel volt körülveve, akiknek sohasem kellett harcolniuk a létért. A tehetősebb réteg gyermekei csak azért járnak iskolába, mert van miből, ellenben a vagyontalanok a szebb jövőért küzdenek. Hiszen az emberek a földi vagyont ismerik el, ez az, amit becsülnek a lélekben felhalmozódó érték helyett. Kritikus volt társaival, de még önmagával szemben is. *„Mit tegyen? Nem tehet mást, mint rábízta magát az időre. A nagy Időre, mely igazolni fogja valaha. Lesz még rá mód, illetve be fog következni, hogy az egész iskola büszke lesz arra, hogy valaha ő ennek az iskolának növendéke volt... De akkor más tanárok lesznek itt és más növendékek, akik nem ismerték őt személyesen. Ezek a mostani fiúk el fognak halni, elfelednek mindent, s legfeljebb aki él, irigykedni fog, hogy, >akkor nem is sejtettük, hogy ilyen híres ember jár velünk egy iskolába<.”* (Móricz Zsigmond: Forr a bor c. regényéből.)

Reményei beigazolódtak. Azt, hogy a város és a gimnázium valóban büszke egykori diákjára, mi sem bizonyítja jobban, mint, hogy 1952 óta az ő nevét viseli az intézmény. Az azóta eltelt több mint száz esztendőben itt érettségiző fiatalok közül is biztosan sokak számára érték, hogy ugyanazon falak között tanulhattak, mint amely falak között tette ezt egyik legnagyobb írónk, Móricz Zsigmond.

Felhasznált irodalom:

Kisújszállási Református Főgimnázium Értesítője 1896-1899

Móricz Zsigmond: Forr a bor

Móricz Virág: Apám regénye